

”Oletko nähnyt niitä kolmea Itäisen maan viisasta miestä?”

Esitelmä Idän tietäjistä Liedon seurakuntatalossa loppiaisenä 2010

Jouko N. Martikainen

1. Johdannoksi

”Oletko nähnyt niitä kolmea Itäisen maan viisasta miestä?” Näin kysyy Tiernapoikien Herodes Kniltä, palvelijaltaan. Siihen Knihti vastaa: ”Jaa, minä olen nähnyt ne kolme Itäisen maan viisasta miestä, jotka tekivät kuin viekkaat varkaat ja väärät valtiaat ja ottivat toisen tien ja menivät kukin eri teitä omalle maalleen.”

Näin keskustelevat tämän ikivanhan joulunäytelmän Herodes ja Knihti nyt käsiteltävästä aiheestamme. Tierna- eli tähtipoikien jatkuva suosia on merkki siitä, miten vahvasti Matteuksen toisen luvun kertomus Idän tietäjistä on kiehtonut ihmisten mieliä kautta aikojen.

Tieteellinen raamatunselitys ei kuitenkaan ole varauksetta jakanut tätä innostusta kuluneiden runsaan sadan vuoden aikana. Sen mukaan kertomus Idän tietäjistä on ns. syntymälegenda, eli merkkihenkilön jo lapsuudessa nähtävän erinomaisuuden kulttaamista. Tätä käsitystä tuetaan uskonnonhistoriallisilla rinnastuksilla.

Sinänsä on luonnollista, että kuuluisuuteen nousseiden henkilöiden lapsuudesta löydetään viitteitä ja merkkejä heidän myöhemmästä suuruudestaan. Näin siksi että jokainen äiti tarkkaa lapsensa jokaista sanaa ja tekoa ja pohtii myöhemmin niiden merkitystä lapsensa elämänsä valossa.

Olisi kuitenkin tyhmää otaksua, että lapsuuteen liittyvät kertomukset merkkihenkilöiden varhaisvaiheista olisivat tekaistuja. Legendaluontoiset kertomukset nojaavat aina johonkin tapahtuneeseen tosiasiaan, johon liitetään tulkitseva selitys. Näin tosiasia ja sen selitys kulkevat aina käsi kädessä. Siksi lapsuuskertomuksia on osattava kuunnella. Huolellisesti kuunnellen voi löytää niihin sisältyvät tosiasiat ja ymmärtää niitä tulkitsevan selityksen.

Mitkä seikat ovat muodostuneet kompastuskiviksi eräille uuden ajan raamatuntulkitsijoille? Ensiksikin he kiinnittävät huomionsa siihen, että kertomus Idän tietäjistä on vain Matteuksen evankeliumissa, ei muissa. Toiseksi he viittaavat siihen, ettei tapahtumasta ole muita lähteitä. Lisäksi Betlehemin tähti ja sen ihmeellinen kulkeminen tietäjien edellä Jerusalemissa Betlehemiin tuntuu heistä uskomattomalta, samoin tietäjien ja Herodeksen tapaaminen.

Mitä näihin kriittisiin väitteisiin on esitettävissä? Ensiksikin on syytä korostaa sitä, että kaiken tieteellisen tutkimuksen tulee noudattaa sitä yleistä lähtökohtaa, että, ellei lähde ole ristiriidassa muiden tuntemiemme dokumenttien tai tosiasioiden kanssa, on se hyväksyttävä lähteeksi ominaispainonsa mukaisesti. Ei jokin meistä aluksi uskomattomalta tuntuva seikka riitä perusteeksi lähteen todistusvoiman hylkäämiseksi.

Tarkastelemme nyt lähemmin Matteuksen kertomusta näitä kriittisiä näkemyksiä silmällä pitäen. Ensiksikin tiedämme, että Matteuksen evankeliumi on syntynyt Syyriassa. Evankelistalla on ollut tai ainakin voinut olla käytettävissään sellaista perinneainesta, joka säilyi sillä alueella, jonka läpi Idän tietäjät kulkivat. He tulivat joko Kaksoisvirtainmaasta tai Persiasta. Kummassakin tapauksessa he matkasivat joko Syyrian autiomaan läpi Palmyran ja Damaskon kautta tai pohjoisempaa reittiä Edessan kautta. Näissä luonnollisissa pysähdyspaikoissa tiedettiin tietäjien matkasta. Sitä tietoa Matteus on käyttänyt. Näin evankeliumin synty-ympäristön ja tämän erityisen perinneaineksen tallentumisen välillä ei ole ristiriitaa.

2. Keitä Idän tietäjät olivat?

Keitä Idän tietäjät sitten olivat? Saksassa viettämieni vuosien aikana asuintalomme ulko-ovelle ilmestyi aina ennen loppiaista liidulla kirjoitettuna kolme kirjainta: B*M*C. Nämä kirjaimet ovat lyhenne nimistä BALTHASAR, MELKIOR ja CASPAR. Kirjainten ilmestyminen oli merkki siitä, että seurakunnan edustaja tulisi piakkoin tekemään kotikäynnin. Mainitut nimet tarkoittavat kolmeä itämaan tietäjää, joita latinalaisessa lännessä pidettiin kuninkaina. Siitä tuli saksankielisellä alueella loppiaisen nimeksi ”Kolmen kuninkaan juhla” tai vain ”Kolme kuningasta”.

Kristillisessä taiteessa Idän tietäjiä on kuvattu jo 300-luvulta lähtien. Heitä on säännönmukaisesti kolme, joista kukin kantaa yhtä Matteuksen mainitsemista lahjoista: kultaa, suitsuketta ja mirhaa. Onkin ilmeistä, että nämä kolme lahjaa ovat kuvaperinteessä vaikuttaneet siihen, että lahjantuoja on otaksuttu olleen kolme. Tästä latinalaisen lännessä samoin kuin Bysanttilaisessa idässä vakiintuneesta perinteestä poikkeaa kuitenkin syyrialaisien kirkkojen välittämä tieto kahdestatoista idän tietäjästä. Niistä kymmenellä on Persian parttilaiskauden mukaiset nimet, ja vain kahdella seemiläismuotoiset nimet. On siis Matteuksen lisäksi olemassa lähde, jota evankelista on voinut käyttää. Siitä saamme tietoja mm. Jaakob Edessalaiselta (k. 708), joka oli omana aikanaan koko kristikunnan oppinein mies.

3. Jaakob Edessalaisen (633-708 j.Kr.) selostus maageista

Jaakob Edessalainen (k. 708 j.Kr.) hylkää päättäväisesti perinteen kolmesta Idän tietäjästä eli maagista. Hänen mukaansa se on syntynyt siten, että maalauksissa on esitetty kolme lahjantuoja. Tosiasiassa niitä oli kaksitoista. Hän kirjoittaa:

”Maagit olivat kotoisin Persiasta, Elamin, Seemin poikein jälkeläisiä. He tulivat kolmena kulkueena, kuten maalarit ovat sen esittäneet. Sillä he toivat kolmenlaisia lahjoja: kultaa, mirhaa ja suitsuketta. Mutta heidän lukumääränsä oli kaksitoista, kuten on nähtävissä erinomaisista kertomuksissa, joihin asia on merkitty muistiin. Saapujat olivat Persianmaan kuuluisia ruhtinaita ja maineikkaita sankareita. Heidän mukanaan oli paljon kansaa ja yli tuhannen miehen vahvuinen sotajoukko, niin että koko Jerusalem samoin kuin Herodes joutuivat kuohuksiin heidän saapuessaan. Maagien nimet olivat ...”

Tässä lainauksessa Seemin poika Elam tarkoittaa Ensimmäisessä Mooseksen kirjassa (10:22) mainittua Elemia. Elamin valtakunta tunnetaan jo neljänneltä esikristilliseltä vuosituhannelta. Se sijaitsi Tigris-virran itärannalla, pohjoiseen Persian lahden pohjukasta. Kreikkalaiset kutsuivat sitä nimellä Elymais tai Susiana pääkaupunkinsa Susa mukaan. Susa mainitaan Danielin kirjassa (8:2). Danielin kirjan tapahtumat sijoittuvat ilmeisesti juuri Susianan maakunnan alueelle.

Suomen kielen ”tietäjä” on käännös kreikan samoin kuin Jaakobinkin käyttämästä sanasta maagi, kreikaksi **magos**, syyriaksi **megusha**. Tämä termin merkitys näyttää vaihtelevan eri lähteissä. Se tarkoittaa usein Persian oman uskonnon, eli zoroastrismin /zarathustralaisuuden/ piirissä syntyneitä erityistä pappissäätä, joka muodosti suurkuninkaan neuvoston ja joka oli perehtynyt astrologiaan, lääke- ja luonnontieteeseen. Tällaisena maagit tunsivat kuuluisa kreikkalainen historioitsija Herodotos (484-425 e.Kr.). Danielista kerrotaan, että hän toimi niiden johtajana (2:48):

”Sitten kuningas nosti Danielin korkeaan arvoon, antoi hänelle runsaasti kalliita lahjoja ja teki hänestä Babylonin maakunnan käskynhaltijan ja koko Babylonian viisaiden ylivalvoja.”

Tässä lainauksessa sanaa ”viisaat” käytetään todennäköisesti merkityksessä ”maagit”. Tämä on pääteltävissä seuraavasta Danielin kirjan kohdasta, jossa viisaina luetellaan: ”enteidenselittäjät, loitsupapit, noidat ja kaldealaiset”. Viime mainittu tarkoittanee tässä tähdistä ennustajia.

Erityisesti on pantava merkille, että Daniel asettuu puolustamaan Babylonian viisaita siinä vaikeassa tilanteessa, missä kukaan ei vielä ollut onnistunut ilmoittamaan Nebudkadressarille hänen untaan ja sen selitystä (2:24). Danielilla oli siis läheinen suhde Babylonian viisaisiin. Tämä ei ole laisinkaan outoa kaiken sen valossa, mitä tiedämme juutalaisten historiasta Babyloniassa ja sittemmin Persian valtakunnassa.

4. Juutalaisuuden ja Persian uskonnon vuorovaikutuksesta

Elam eli Susiana oli taloudellisesti Persian valtakunnan kukoistavinta aluetta. Siellä oli etenkin tekstiiliteollisuutta. Silkkitie kulki länteen merkittävältä osin juuri sen kautta. Tutkimuksessa on kiinnitetty huomiota siihen, että Kaksoisvirtainmaahan ensin pakolla tuotujen ja sitten sinne muutoin saapuneiden juutalaisten ja Persian oman uskonnon eli zarathustralaisuuden välillä on ollut vuorovaikutusta. Vanhan testamentin väkevä Messias-odotus ja zarathustralaisuuden innokas pelastajahahmon odotus toimi siinä välittävänä siltana. Babylonian viisaat tutkivat ja merkitsivät muistiin lähtien liikkeitä ja tulkitivat niitä. Onhan tähtitiede alkujaan syntynyt juuri siellä.

Jaakob Edessalainen välittää siis meille tiedon siitä, että Idän viisaat tulivat juuri Susianasta ja olivat siellä tunnettuja henkilöitä. Muilta syyrialaisoppineilta saamme myös tiedon siitä, mitä lähdeettä Jaakob on käyttänyt. Itse hän puhuu vain erinomaisista selostuksista. Lähdeettä kutsutaan nimellä ”Zarathustran testamentit”. Se on alkuaan luultavasti kirjoitettu muinaispersiaksi eli pehleviksi ja käännetty ehkä noin 500 j.Kr. syyriaksi. Pehlevin kielinen teksti ei tiettävästi ole säilynyt.

5. Zarathustran testamentit

Mitä Zarathustran testamentit-niminen dokumentti sitten sisältää? Seuraavassa selostan lyhentäen kahta syyriankielistä saarnaa, jotka sisältävät olennaiset kohdat tästä lähteestä. Näitä saarnoja voinee pitää myös varhaisimpana Tiernapojat-tyyppisenä dramatisointina Itämaan tietäjien matkasta. Saarnat on kirjoitettu vuoropuhelun muotoon, jossa Herodes ja Itämaan tietäjät keskustelevat tällä tavalla:

Huhu levisi Israelissa: Suuri kuningas on syntynyt. Herodes sen kuuli, kauhu tarttui häneen, ahdistus iski hänen sydämeensä. Hän alkoi kysellä ja tutkia saadakseen tietää asiasta totuuden: Mikä on tämä huhu, kenen suusta, kuka toi sen julki?

Hänen palvelijansa tulivat ja sanoivat hänelle, Herodekselle, saastaiselle kuninkaalle: Miehiä kaksitoista on tullut: He tätä julistavat!

Kuningas sanoi palvelijoilleen: Tuokaa miehet luokseni, että kuulen heiltä, mitä he sanovat ja vahvistavat kuulemani huhun.

Palvelijat lähtivät toteuttamaan käskyä ja toivat miehet hänen eteensä. Kuningas katsahti kahteentoista mieheen ja alkoi kysellä heitä:

Kertokaa, miehet minulle, mitä maata pidätte hallussanne ja miltä seudulta olette? Mikä on saapumisenne syy, mikä on uskontunnustuksenne ja kenelle osoitatte palvontanne?

Miehet vastasivat hänelle, Herodekselle, saastaiselle kuninkaalle:
Persianmaasta tulemme, idän suunnalta, maasta hyvin kaukaa, laskemattomien virstojen takaa.
Tulta ja aurinkoa me palvelemme, Hormizd-kuninkaan tunnustusta.

Herodes vastasi miehille: Kertokaa minulle, Miehet, mikä on tulonne syy ja mitä varten olette lähteneet pitkälle ja vaivalloiselle matkalle. Ettehän vain ole vakoojia, tutkitteko meidän maatamme?

Miehet vastasivat Herodekselle, saastaiselle kuninkaalle:
Jalosukuisia olemme, jalosukuisten poikia, kuninkaiden sukua ja heimoa. Vakoilun yläpuolella on saapumisemme tarkoitus. Sinun sopii ottaa siitä tarkka selko niin kuin kuninkaille sopii ja on oikein.

Kuningas Herodes vastasi heille: Pyydän saada tietää totuuden tulostanne maahamme ja sitten minä osoitan teille kunniaa niin kuin kuuluu kaltaisillenne jalosukuisille.

Miehet vastasivat Herodekselle, saastaiselle kuninkaalle:

Tämä on saapumisemme syy: tähti nousi meidän suunnallamme ja ilmoitti meille kuninkaan syntymästä Juudassa. Hän on Israelin kuningas (vrt. 4.moos 24:17).

Herodes kysyi miehiltä: Kuka teille ilmoitti, että nyt on syntynyt kuningas?

Miehet vastasivat hänelle, Herodekselle, saastaiselle kuninkaalle:

Isiemme suvusta syntyi viisas mies. Zarathustra on hänen nimensä. Hänen viisautensa ylitti meidän aikamme kaikkien viisaiden viisauden. Hän kirjoitti testamentissaan tästä kuninkaasta ja tähdestä.

Herodes kysyi miehiltä: Tuliko tieto tästä Zarathustrasta julkisuuteen ja oliko hän profeetta ja onko hän ennustanut tästä kuninkaasta ja tähdestä vai puhuiko hän siitä oppineisuutensa ja viisautensa pohjalta?

Miehet vastasivat hänelle, Herodekselle, saastaiselle kuninkaalle:

Näin hän kirjoitti testamenteissaan ja käski oppilasjoukkoaan:

Tämä kuningas syntyy neitseestä, Juudan siemenestä. Hän on tosi kuningas, jota kaikki kuninkaat palvovat. Ja katso, tähti nousee ja valaisee, se tulee tietä johtamaan. Ottakaa käsiinne lahjoja, uskokaa sydämessänne, menkää ja langetkaa hänen eteensä, palvokaa häntä ja viekää lahjanne hänelle.

Näin pitkälle saarnan käännöstä. Tämän jälkeen teksti jatkuu pääosin samansisältöisenä kuin Matteuksen evankeliumissa. Toiseen saarnaan sisältyy lisäksi luettelo niistä kahdestatoista miehestä, joiden kanssa Herodes kävi keskustelua. Heidän nimensä kuuluvat tämän lähteen mukaan seuraavasti:

6. Idän tietäjien nimet syyrialaisessa perinteessä

1. Hudundad Artabanpoika

2. Hormizdad Sanatrusinpoika
3. Vastaf Gudfarinpoika
4. Arsak Mahadusinopoika
5. Zarvand Varvadinpoika
6. Ariho Kustronpoika
7. Artahsast hulitinpoika
8. Estanbozen Sisronpoika
9. Mihduk Huvahminpoika
10. Ahsajara Snibanpoika
11. Sardanah Baladinpoika
12. Merodak Bilinpoika

Tutkimuksessa on todettu, että nämä nimet ovat muodoltaan samanlaisia kuin persialaiset nimet parttilaiskaudella. Se päättyi Persian historiassa vuonna 224 j.Kr., jolloin sassaniidien hallitsijasuku otti vallan käsiinsä. Asiantunteva tutkija on todennut, että tässä nimilistassa on henkilöitä, joita tunnetaan myös muista Persian historian lähteistä. Mielestäni luonnollisin selitys nimilistalle on otaksuma, että ajanlaskumme alussa vaikutti Persiassa voimakas uskonnollinen liike, jossa oli vahvoja vaikutteita Vanhasta testamentista yhdistetty tiettyihin uskonnollisiin katsomuksiin persialaisten omasta uskonnosta. Liikkeen perustajahahmo, joka ei voine olla n. 600 ennen Kristusta vaikuttanut Zarathustra, on jättänyt jälkeensä oppidokumentin, jolle joko hän tai hänen seuraajansa ovat antaneet nimen Zarathustran testamentit. Tässä uskonnollisessa ryhmässä syntyi ilmeisesti Herran Kristuksen syntymän aikaan valtava uskonnollinen innostus. Sen käynnisti taivaalla havaittu tähti, joka ennakoi aikakausien vaihtumista.

Meille asti on säilynyt tähtitieteellisiä savitauluja, joissa on merkitty muistiin Jupiterin ja Saturnuksen kohtaaminen kalojen tähtikuviossa. Jupiter hallitsi planeettojen maailmaa, Saturnus on jo Amoksen kirjassa (5:26; Apt. 7:43) juutalaisten oma tähti. Kalojen tähtikuvio vastasi maan päällä Palestiinaa. On siten luonnollista, että nämä tähtimaailman merkit ruokkivat tavattomasti Kaksoisvirtainmaan ja Persian alueella muutoinkin vahvaa Messias-odotusta. Havainto tästä tehtiin vuonna 15.3. vuonna 7 e.Kr. Mainittujen tähtien kohtaaminen tulisi sen mukaan tapahtumaan lokamarraskuussa vuonna 6 e.kr. Vuosi vaihtui 1.4. Tieto tästä on ilmeisesti synnyttänyt suurta innostusta niissä piireissä, joissa Zarathustran testamentteja pidettiin ohjeellisena uskonlähteenä. Lähteen mukaan peräti 8000 ihmistä lähti liikkeelle kohti Palestiinaa. Heistä vain tuhat jatkoi matkaa Eufraatin yli kohti Palestiinaa.

7. *”Me näimme hänen tähtensä nousevan taivaalla ” ” ja tähti kulki heidän edellensä”*

Idän tietäjät lähtivät matkalle, koska he olivat nähneet hänen tähtensä nousevan taivaalle. Tähti johti heitä ihmeellisellä tavalla Jerusalemissa Betlehemiin ja merkitsi talon, jossa äsken syntynyt juutalaisten kuningas oli.

Mitä idän tietäjät tiesivät tähdistä? Meille kaikille on tuttua, että planeetat kiertävät aurinkoa. Aurinkoa lähinnä olevat kiertävät nopeammin sen ympäri kuin ulompana olevat. Niinpä Merkuriuksen kiertoaika on vain 88 päivää, Venuksen 225 ja maan 365. Mars tarvitsee jo 687, Jupiter melkein 12 vuotta ja Saturnus peräti yli 29 vuotta ja kauimmainen eli Pluto lähes 250 vuotta yhteen kierrokseen auringon ympäri.

Planeettojen tukijan kannalta lähiavaruuden havainnointiin sisältyy suuri vaikeus. Hän katselee niiden liikkeitä maasta käsin. Jos hän voisi seurata planeettojen liikettä auringosta käsin, olisivat monet asiat paljon selvempiä. Tarkkailija näkisi planeetat eri etäisyyksillä aurinkoa kiertävinä

palloina. Me taas tarkkailemme niitä ikään kuin 30 km sekunnissa kiitävästä junasta vierellämme kulkevana toisina junina. Niinpä Jupiter liikkuu vain 13 km ja Saturnus vain 9,6 km sekunnissa. On selvää, että kun me pyyhällämme niiden ohi, ne näyttävät meistä siltä, kuin ne kääntyisivätkin suunnassaan. Maasta katsoen ne näyttävät välillä pysähtyvän, tekevän silmukan ja jatkavan sitten liikettään radallaan. Antiikin tähtien tutkijat olivat ymmärrettävästi sidottuja vain maasta käsin tehtyihin havaintoihin. Vasta uudella ajalla 1500-luvulta lähtien saatu tietoa, jonka valossa planeettojen liikkeet on voitu selvittää uudella tavalla.

Näyttää ilmeiseltä, että Kaksoisvirtainmaan tähtitieteilijät olivat havaintojensa pohjalta tehneet teorian, jonka mukaan Jupiterin ja Saturnuksen liikkeitä hallitsi 854 vuoden suurkausi. Koska tapahtumat maan päällä ohjautuivat tähtitaivaan liikkeiden mukaisesti, tapahtui aikakausien käänne aina suurkauden vaihtuessa. Meille asti säilyneistä savitauluista on käynyt ilmi, että Kaksoisvirtainmaan tähtitieteilijät havaitsivat 15. päivä maaliskuuta vuonna 7 e.Kr., että tällainen käänne tulisi tapahtumassa saman vuoden marraskuun 12.-22. päivien välisenä aikana samana vuonna. Silloin Jupiter ja Saturnus osuivat yhteen Kalojen tähtikuviossa. Tämä vain noin kerran vuosituhannessa tapahtuva ilmiö selittää riittävästi sen valtaisan innostuksen, joka motivoi Idän tietäjien matkaan lähtöä. Tähtien liikkeet olivat heille tämän asian kannalta aivan yksiselitteisiä.

Idän tietäjiä odotti kuitenkin Jerusalemissa etelään Betlehemiin johtavalla tiellä yli ymmärryksen käyvä yllätys. Heillä ei ollut teoriaa eikä sitä heillä voinutkaan olla, että Jupiterin ja Saturnuksen osuessa yhteen niiden yhteinen valo voi linnan radan eli ns. zodiakkivalon tehostamana muodostaa maan pinnalla kirkkaan kiilan. Se liikkuu ensin tiettyä rataa pitkin pohjoisesta etelään ja pysähtyy sitten kahdeksi tunniksi yhteen paikkaan. Näin muodostuneen valokeilan läpimitta voi lopuksi olla vain kaksi metriä. Tämä valokeila kulki 12.-22.11. vuonna 6. e.Kr. (vuosi vaihtui 1.4.) juuri Jerusalemissa Betlehemiin menevää tietä ja pysähtyi Betlehemiin yhden ainoan talon kohdalle kahdeksi tunniksi, ehkä n. klo 20-22 välisenä aikana. Tästä ilmiöstä antiikin tähtitieteilijöillä ei ollut vähäisintäkään tietoa. Ilmiö yllätti heidät täysin. Se täytti heidät sanomattomalla ilolla.

Tämän pohjalta on todettavissa, että antiikin tähtitieteellisten teorioiden pohjalta ei olisi laisinkaan voitu kirjoittaa Matteuksen evankeliumin kaltaista tekstiä. Vain ne jotka olivat kokeneet tämän ihmeellisen ilmiön, pystyivät sitä kuvailemaan Matteuksen esittämällä tavalla. Tätä ajatellen eräiden oman aikamme selittäjien perusteeton ylikriittisyys Raamatun tekstejä kohtaan osoittautuu oppineeksi tyhmyydeksi.

8. *Astrologian vai Kolmiyhteyden johdatusta?*

Tätä selitystä pohtiessa herää myös kysymys siitä, uskoako enemmän tähdistä ennustamiseen eli astrologiaan vai Kolmiyhteyden Jumalan johdatukseen? Kun tutkii lähemmin Matteuksen tekstiä, huomaa, että hän on jo ennen meitä pohtinut tätä samaa kysymystä.

Evankelista kirjoittaa ensimmäisessä luvussa kolmesta sukupolvien sarjasta:

”Sukupolvia on siis Abrahamista Daavidiin kaikkiaan neljätoista, Daavidista pakkosiirron aikaan samoin neljätoista, ja siitä taas neljätoista Kristukseen.”

Matteus lienee löytänyt luvun 14 käyttämästään lähteestä. Siinä se on mahdollisesti muodostanut lukumystiikan tapaan selityksen Saturnuksen ja Jupiterin suurperiodille eli 854 vuodelle. Onhan se 14:n kerrannainen ($61 \times 14 = 854$).

Luku 14 muodostuu seuraavasti: $4+6+4$. Neljä on maailmankaikkeuden perusluku. Neljä kahdesti $4+4$ on 8. Se on täydellisyyden ja tulevan, uuden aikakauden luku, ns. kahdeksas vuosituhat. Luku 6

on seksagesimaalilukujen ”kymmenen”, siis sama kuusilukujärjestelmässä kuin meillä 10 kymmenlukujärjestelmässä. 2x4 ja 6 muodostavat siis lukusymboliikan kannalta perusyksikön, johon sisältyy kaikki. Se on siis osaltaan Jupiterin ja Saturnuksen suurkauden lähtökohta. Tämän luvun Matteus otti ilmeisesti käyttämästään lähteestä ja ryhmitteli sen pohjalta koko Jumalan pelastustalouden luomisesta Kristuksen syntymään asti. Näin yhtäältä.

Toisaalta hän esittää idän viisaiden avulla pienoiskoossa koko Kristuksen kärsimyshistorian. Se eletään ikään kuin ennakoiden. Pakanakansojen oppineimmat edustajat, Idän tietäjät, tulevat ja kumartavat Betlehemissä syntynyttä juutalaisten kuningasta, joka tuo aikakausien käänteen. Idän tietäjät ovat yleensäkin paimenten jälkeen ensimmäiset ihmiset, jotka palvoen kumartavat Herraa Kristusta. Idän tietäjistä, tähdistä ennustajien valiojoukosta, tulee Betlehemin matkalla kaikkien kristittyjen esikuva. Heidän pakanallinen oppinsa muuttuu siinä oikean Jumalan palvonnaksi. He kumartavat häntä, joka ilmoittaa meille salatun Jumalan syvyydet. Näin siksi, että Hänessä ja vain Hänessä ovat kätkeytyinä kaikki viisauden ja tiedon aarteet.